

Η χρήση της φιλοσοφίας στα ελληνιστικά και στα βυζαντινά χρόνια (Δρ. Ιωάννης Ν. Λίλης Λέκτορας Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/2b8agG3>]

Και οι εθνικοί φιλόσοφοι και οι χριστιανοί θεολόγοι μπορούν να βγάλουν συμπεράσματα με βάση τα κείμενα τους για τη ζωή, τον προορισμό του ανθρώπου και τον κόσμο. Κανένα συμπέρασμα εκ των δύο όμως δεν είναι «φιλοσοφία», με την ακριβή σημασία της αρχαίας Αθήνας, καθώς λείπουν οι προϋποθέσεις που αναφέραμε : η πολιτική ζωή της αρχαίας Αθήνας με βάση τις επιστήμες της εποχής ως βάση για τη μύηση στη φιλοσοφική οντολογία της κάθε φιλοσοφικής σχολής. Τα φιλοσοφικά συμπεράσματα για τη ζωή και τον άνθρωπο εκ μέρους των χριστιανών θεολόγων μπορούμε κάλλιστα, κατά τη γνώμη μου, να τα ονομάσουμε «Βυζαντινή Φιλοσοφία», η οποία αναπτύσσεται μεταξύ 9^{ου} και 15^{ου} μ.Χ. αιώνας, διευκρινίζοντας πάντοτε τη διαφορά της συγκεκριμένης φιλοσοφίας με τη φιλοσοφία της αρχαίας Αθήνας.

Η αρχαία Αθήνα του 5^{ου} αιώνα μ.Χ. φυλάσσεται από «τείχη», γιατί δεν έχει καμία σχέση με τις άλλες πόλεις της κλασικής αρχαιότητας· η ζωή της οργανώνεται εντελώς αυτόνομα. Οι πόλεις της βυζαντινής αυτοκρατορίας, έχοντας ή μη έχοντας «τείχη» (κάποιες, οι πιο ισχυρές, είχαν και κάποιες δεν είχαν), δεν μοιάζουν με τα «τείχη» της κλασικής Αθήνας, γιατί οι πόλεις της βυζαντινής αυτοκρατορίας στη θέση των τειχών της κλασικής αρχαιότητας έχουν δύο ισχυρότατους συνεκτικούς δεσμούς, που τους ένωναν, την ελληνική γλώσσα και το χριστιανικό δόγμα. Χωρίς αυτούς του συνεκτικούς κρίκους δεν μπορούν υπάρξουν. Δύο γειτονικές πόλεις των ελληνιστικών επικρατειών δεν μιλούσαν υποχρεωτικά τα ελληνικά, ενώ μιλούσαν την ελληνική δύο πολύ μακρινές πόλεις της αυτοκρατορίας (π.χ. η Αλεξάνδρεια με την Αντιόχεια). Κάθε φορά που ο ελληνόφων άκουγε ελληνικά ένιωθε πως έβρισκε τον πατριώτη του. Βέβαια και οι πόλεις της κλασικής αρχαιότητας μιλούσαν όλες την ελληνική γλώσσα, όμως εκεί δεν ήταν η ελληνική γλώσσα ο συνεκτικός κρίκος των πόλεων, αλλά η συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή από την Νότια Ιταλία μέχρι την Ιωνία, στην οποία ούτως ή άλλως μιλούσαν όλοι τα ελληνικά.

Το ποίημα του Κωνσταντίνου Καβάφη *Νέοι της Σιδώνας*· 400 μ.Χ. δείχνει πολύ καθαρά την διαφορετική μορφή του ελληνισμού μεταξύ κλασικής Αθήνας και βυζαντινής εποχής και μας βοηθά να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα για τη χρήση της φιλοσοφίας στα ελληνιστικά και στα βυζαντινά χρόνια. Πέντε νέοι διασκεδάζουν στη Σιδώνα του 400 μ.Χ. έχοντας φέρει έναν ηθοποιό που απαγγέλει

«επιγράμματα εκλεκτά», τα οποία είναι επιγράμματα τριών εντελώς ασήμαντων επιγραμματοποιών των ελληνιστικών ετών μεταξύ 3^{ου} και 1^{ου} αιώνους π.Χ., (του Μελέαγρου, του Κριναγόρα και του Ριανού) με φθηνό και ανήθικο περιεχόμενο.[32] Ανάμεσα σε αυτά ο ηθοποιός απαγγέλει και την επιγραφή του τάφου του τραγικού ποιητού Αισχύλου, υιού του Ευφορίωνος, η οποία αναφέρει την ηρωϊκή και ανδρεία συμμετοχή του τραγωδού, («ἄλκῃν δὲ εὐδόκιμον») ως απλού στρατιώτη στη μάχη του Μαραθώνα το 480 π.Χ. («τὸ Μαραθώνιον ἄλσος») εναντίον των κορυφαίων στρατηγών του Ξέρξη, του Δάτη και του Αρταφέρνη. Ο Αίσχυλος είχε ζητήσει ο ίδιος να μην γραφτεί στον τάφο του καθόλου η ιδιότητα του ως διάσημου τραγωδού (είχε γράψει 300 τραγωδίες, και θεωρούνταν ο πατέρας της τραγωδίας), παρά μόνο η συμμετοχή του, ως απλού στρατιώτου, στη μάχη του Μαραθώνα.

[Συνεχίζεται]

[32] Γ. Π. Σαββίδη, Κ. Π. Καβάφη, *Τα Ποιήματα (1919 – 1933)*, Β΄ τόμος (1997⁵), Ίκαρος Εκδοτική Εταιρία, σελ. 109 – 110.